

FERICITUL AUGUSTIN

**PREDICI DESPRE
MARTIRI**

Traducere din limba latină, cuvânt înainte și note de
ANCA MEIROȘU

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2021

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Notă asupra ediției	11
Predica 64	
<i>Cuvântare despre ziua de naștere a sfinților martiri</i>	15
Predica 64 A	
Începe de la paragraful: „Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi etc.” <i>Despre nașterea martirilor</i> (Mt. 10, 16 ș.u.)	23
Predica 65	
<i>Despre cuvintele din Evanghelia lui Matei, cap. 10, 28:</i> „Nu vă temeți de cei ce omoară trupul”	29
Predica 65 A	
(Mt. 10, 37)	39
Predica 280	
<i>Cu prilejul nașterii martirelor Perpetua și Felicitas</i>	55
Predica 281	
<i>La nașterea martirelor Perpetua și Felicitas</i>	65
Predica 282	
<i>Cu prilejul nașterii martirelor Perpetua și Felicitas</i>	69
Predica 282 (completată)	
<i>a Sfințelor Perpetua și Felicitas</i>	73
Predica 283	
<i>Cu prilejul nașterii martirilor massilitani</i>	79

Predica 283 (completată)	
<i>Predica Fericitului Augustin cu prilejul nașterii sfinților martiri massilitani</i>	87
Predica 284	
<i>Cu prilejul nașterii martirilor Marian și Iacob</i>	101
Predica 285	
<i>Cu prilejul zilei de naștere a martirilor Cast și Emil</i>	115
Predica 286	
<i>Cu prilejul nașterii martirilor Protasie și Ghervasie</i>	125
Predica 299 D	
<i>Cu prilejul nașterii martirilor scilitani</i>	135
Predica 299 E	
<i>Despre ziua de naștere a sfinților scilitani, cuvântare [ținută] în Bazilica „Novarum”</i>	147
Predica 299 F	
<i>Cu prilejul zilei de naștere a sfinților martiri scilitani</i>	161
Predica 309	
<i>Cu prilejul nașterii martirului Ciprian</i>	169
Predica 310	
<i>Cu prilejul nașterii martirului Ciprian</i>	177
Predica 311	
<i>Cu prilejul nașterii martirului Ciprian</i>	181
Predica 325	
<i>Cu prilejul zilei de naștere a celor douăzeci de martiri</i>	195
Predica 326	
<i>Cu prilejul zilei de naștere a martirilor</i>	199
Predica 327	
<i>Cu prilejul zilei de naștere a martirilor</i>	203
Predica 328	
<i>Cu prilejul zilei de naștere a martirilor</i>	207
Bibliografie	217

Cuvânt înainte

Prezentul volum conține o selecție de douăzeci și trei de predici a căror figură centrală – *martirul* – se afirmă ca model uman incontestabil; asupra lui se revarsă din plin compasiunea și admirația Fericitului Augustin. Martirii au fost, prin firea lor trecătoare, niște oameni obișnuiți, însă credința lor de ne-strămutat și rezistența cu care s-au opus legilor pământești, ale simțirii sau ale autorităților, i-au încununat cu slavă. Printre cei pe care Fericitul Augustin îi cinstește prin predicile lui se numără atât femei (Perpetua și Felicitas), cât și bărbați (Marian, Iacob, Cast, Emil, Protasie, Ghervasie, Ciprian). Acestor martiri, dar și altora, al căror nume s-a pierdut în negura vremurilor, li se aduce un pios omagiu cu ocazia nașterii lor în ceruri.

Din iubire pentru Hristos, pe care L-au mărturisit fără teamă, ei au încuviințat să îndure chinuri fizice greu de imaginat, parcurgând neabătuți drumul sacrificiului de sine. Martirii adevărați sunt cei care și-au stabilit o cauză dreaptă, care au făcut din credința lor o deviză de viață și, din manifestarea ei publică, o datorie. Pentru acești oameni sfârșitul nu a contat, deoarece știau că vor începe o viață mai frumoasă în ceruri; pe ei nu i-au făcut să se răzgândească vorbele ademenitoare ale celor dragi, ci au rămas neclintiți în fața morții. Martirii adevărați au susținut o cauză dreaptă (*causa bona*), dar au primit în schimb, din partea oamenilor, o pedeapsă grea. Cu acest prilej, Fericitul Augustin ne îndeamnă să facem deosebirea

între *cauză și pedeapsă* și să înțelegem că o pedeapsă grea nu reprezintă întotdeauna consecința unei acțiuni rele, izvorâte dintr-o cauză nedreaptă (*causa mala*), așa cum se întâmplă în cazul răufăcătorilor, al ucigașilor sau al tâlharilor.

Refuzând să-i cinstească pe zeii păgâni, unii martiri au fost constrânși să se lupte cu animale, cum este cazul Perpetuei (Predica 280, *Cu prilejul nașterii martirelor Perpetua și Felicitas*). Îndurând suplicii ca acesta sau de alt fel, ei au arătat că durerea fizică este doar un prag pe care sufletul credincios îl poate trece. Moartea și viața lor s-au întrepătruns lent: trupul și-a pierdut treptat vlaga, dar credința nu a cedat, făcând ca viața veșnică să triumfe. Mesajele pe care unii dintre martiri le-au primit sub forma unor revelații, le-au sporit încrederea că Dumnezeu le-a fost alături, netezindu-le trecerea în lumea de dincolo și pregătindu-le mântuirea. Emblematică în acest sens este revelația Perpetuei referitoare la preschimbarea ei în bărbat și la izbânda asupra răului (Predica 281, *La nașterea martirelor Perpetua și Felicitas*).

Exemplaritatea personajelor menționate de către Fericitul Augustin conturează convingerea că martiriul reprezintă supremul act de curaj pus în slujba credinței; numărul inestimabil de sacrificii omenești din timpul persecuțiilor romane a contribuit la transformarea lui într-un fenomen social. Conștient de faptul că strălucirea orbitoare a faptelor înaintașilor i-ar putea intimida pe credincioșii dispuși să aleagă drumul martiriului, autorul îi îmbărbătează, insistând asupra faptului că temerile pot fi învinse prin cultivarea virtuților. Martiriul reprezintă, prin urmare, culmea unui îndelung și susținut antrenament spiritual, la capătul căruia credința devine singura călăuzitoare a acțiunilor omenești. Fericitul Augustin oferă cea mai limpede mărturie a faptului că martirii își pot face simțită prezența în orice epocă și în orice spațiu, deoarece ispitele nu se termină niciodată în această viață. El îl aduce ca exemplu pe bolnavul nevoit să zacă la pat, care alege mai degrabă să se

întărească în credință decât să primească leacurile îndoielnice ale oamenilor (Predica 328, *Cu prilejul zilei de naștere a martirilor*). În odaia sa, el duce o luptă simbolică, fără să aibă știință de faptul că, în cer, i se pregătește o cunună plină de slavă. Această imagine ne ajută să discernem în portetul multora dintre semenii noștri calități demne de niște martiri adevărați, care, prin răbdare și nădejde, și-au arătat iubirea de Dumnezeu.

Iată cum prezenta Fericitul Augustin acest tip de iubire absolută, în numele căreia sufletul și trupul merg până la hotarele firii și trec dincolo de ele, și pe care o descoperim și la martiri: „Ce iubesc deci atunci când Îl iubesc pe Dumnezeul meu? Cine este Acela care se află deasupra părții celei mai înalte a sufletului meu? Ca să mă înalț până la El, mă voi ajuta de sufletul meu. Va trebui să depășesc această forță din mine, care mă ține legat de trup și care umple de viață întreaga alcătuire. [...] Se află însă în mine și o altă forță, prin care nu numai că dau viață corpului pe care mi l-a făurit Dumnezeu, dar îi dau și puțința de a percepe lucrurile prin simțuri. [...] Voi depăși însă și această a doua forță din mine [...]”¹.

¹ Fericitul Augustin, *Confessiones* X, 7. Ediția citată: Sfântul Augustin, *Confesiuni*, traducere din limba latină, introducere, note și comentarii, tabel cronologic și indice de Eugen Munteanu, ediție bilingvă, Editura Humanitas, București, 2018, p. 451.

Notă asupra ediției

În cazul fiecăreia dintre cele douăzeci și trei de predici am indicat, prin intermediul notelor de subsol, ediția de text latinesc folosită. Detaliile privitoare la locul și la data rostirii predicilor provin din ediția: Allan Fitzgerald (ed.), *Agostino. Dizionario enciclopedico*, edizione italiana a cura di Luigi Alici e Antonio Pieretti, Città Nuova Editrice, Roma, 2007. Fiecare predică este împărțită în paragrafe sau secțiuni, care au rolul de a fluidiza lectura. În cazul în care, în notele de subsol, nu apar mențiuni referitoare la numerotarea paragrafelor, înseamnă că s-a respectat numerotarea existentă în ediția de text latinesc aleasă ca suport. În situațiile în care numerotarea paragrafelor lipsește din ediția de text latinesc folosită ca sprijin, se aduc precizări suplimentare, în cadrul notelor de subsol (ex.: în Predica 64, s-a recurs la numerotarea existentă în ediția *on-line* <http://www.augustinus.it> etc.). Fiecărui paragraf îi corespunde un subtitlu (cu excepția acelor foarte puține cazuri în care întâlnim două sau mai multe paragrafe foarte strâns relaționate din punct de vedere ideatic), pe care am încercat să îl formulăm în acord cu ideile desprinse din el; totodată, menționăm aici și rolul de ghid al ediției electronice: <http://www.augustinus.it>.

În corpul paragrafelor, s-a optat pentru folosirea parantezelor drepte ori de câte ori s-a avut în vedere rotunjirea mesajului prin explicații sau adăugiri, cu scopul unei curgeri mai line a acestuia. În notele de subsol am integrat fie trimiterile

la *Sfânta Scriptură* (ediția folosită: ***, *Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea Preafericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988), fie unii termeni latinești sau grecești cu rol de noțiuni-cheie, care se evidențiază la nivelul textului prin folosirea lor recurentă de către autor sau prin forța lor expresivă; pentru lămurirea sensului lor s-au folosit dicționarele menționate în bibliografie.

*Cuvântare despre ziua de naștere
a sfinților martiri*¹

Pilda sfinților martiri

1. Cinstim amintirea martirilor. Așadar, să admirăm slava martirilor și să luăm drept pildă faptele lor. Toate cele pe care le-ați auzit pe când se dădea citire Sfintei Evanghelii: „Căci vă vor preda pe voi, [când vă vor da pe mâna celor] din adunări și în sinagogile lor vă vor bate cu biciul”² [și] ce s-a zis apoi: „Însă va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și vrăjmașii omului sunt din familia lui”³, aceste lucruri li se întâmplă celor buni și celor răi. Căci lucrurile rele pe care le pătimesc oamenii pe acest pământ sunt comune celor buni și celor răi, la fel cum lucrurile bune pe care le au oamenii pe acest pământ le au în comun cei buni și cei răi. Așadar, mulțimea

¹ Predica 64, *Tractatus de Natale Sanctorum Martyrum, Cuvântare despre ziua de naștere a sfinților martiri*, nu are un loc și o dată de rostire cunoscute. Textul latinesc a fost preluat din ediția: Cyrille Lambot, „Sermons complétés. Fragments de sermons perdus. Allocution inédite de Saint Augustin”, în *Revue Bénédictine*, 51 (1939), pp. 10-14. Dat fiind faptul că această ediție nu prezintă și o numerotare a paragrafelor, am recurs la împărțirea lor în baza ediției *on-line*: <http://www.augustinus.it/latino/discorsi/>. Această predică se remarcă prin introducerea a două secvențe cu rol de parabolă, extrase din Sfânta Scriptură și considerate relevante de autor în intenția sa de a cinsti cum se cuvine amintirea faptelor martirilor. Blândețea și supunerea acestora este asemănată cu cea a oilor care sunt trimise în mijlocul pericolului, între lupi, și cu cea a porumbeilor, păsări devenite simbol al păcii.

² Cf. Mt. 10, 17.

³ Cf. Mt. 10, 21.

martirilor, văzând că mulți oameni răi pătimesc multe lucruri rele pe acest pământ, a strigat către Dumnezeu într-un glas: „Judecă-mă, Dumnezeule, și deosebește dreptatea mea de neamul necuvios”⁴. De fapt, deoarece [și] cel bun, și cel rău este pedepsit, ce se întâmplă cu cel bun dacă nu se deosebește dreptatea lui? Cel bun este pedepsit aici [pe pământ], dar primește cununa [când ajunge] la Dumnezeu. Cel rău este pedepsit și aici [pe pământ], este chinuit și prin judecata veșnică. Prin urmare, dacă îi iubim pe sfinții martiri, să alegem pentru noi dreptatea, ca Dumnezeu să ne îndrăgească.

Credincioșii, oile din mijlocul lupilor

2. Vedeți cum Domnul nostru Iisus Hristos îi modelează, prin învățătura Sa, pe martirii Săi. Spune [Hristos]: „Vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor”⁵. Vedeți ce face un singur lup dacă ajunge între multe oi. Deși sunt mii de oi, după ce un singur lup a fost trimis în mijlocul lor, se neliniștesc, și chiar dacă nu toate sunt sfâșiate, totuși toate se înspăimântă. Așadar, ce fel de a se purta era acesta, ce fel de sfat, ce fel de putere, cât har dumnezeiesc era în a duce nu lupul la oi, ci oile între lupi! Spune [Hristos]: „Vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor”⁶, nu la marginea [haitei de] lupi, ci în mijlocul lupilor. Așadar, era o haită de lupi, erau [doar] puține oi, astfel încât lupii cei mulți ar fi putut să omoare puținele oi. [Apoi], lupii au fost preschimbați și făcuți oi.

Grâul și neghina, neamurile creștine și necreștine

3. Totuși, li se zice acest lucru tuturor: și celor care trăiau pe atunci, care Îl ascultau pe Domnul, și celor care prin ei

⁴ Cf. Ps. 42, 1.

⁵ Mt. 10, 16.

⁶ Mt. 10, 16.

urmas să creadă în Domnul, și murind aceștia, celor care aveau să le urmeze lor până la noi, și după noi, până la sfârșitul veacului. Tuturor li se zice: „Veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu”⁷. În realitate, s-a prezis că Biserica urma să se răspândească la toate neamurile. Așa cum citim că s-a făgăduit, așa vedem că s-a îngăduit [de către Dumnezeu]. Și [pe de o parte] toate neamurile sunt creștine, și pe de altă parte, nu sunt creștine toate neamurile. „Pe tot câmpul grâu, pe tot câmpul neghină”⁸. Prin urmare, când auziți că vi se zice de către Domnul nostru Iisus Hristos: „Veți fi urâți de toți oamenii pentru numele Meu”⁹, ascultați-L ca și cum ați fi grâu [nu neghina], [căci] acest lucru i se zice grâului. Luați aminte împreună cu mine, ca nu cumva cineva să zică în sufletul lui: „Acest lucru li s-a zis ucenicilor Domnului când Domnul nostru Iisus Hristos i-a trimis să predice cuvântul Lui printre popoare. Toate neamurile îi urau pentru numele Lui. Însă acum toate neamurile slăvesc numele Lui. Să nu socotim că suntem urâți de toate neamurile, ci că suntem mai degrabă iubiți de toate neamurile”. O, neamuri creștine, [voi] toate, o, grâu al lui Dumnezeu, o, semințe universale¹⁰ răspândite pe întregul pământ, luați aminte la voi însevă și recunoașteți faptul că vă urăsc toate neamurile pentru numele lui Hristos! Indiferent cât de mulți au rămas păgâni, indiferent cât de mulți au rămas iudei, indiferent cât de mulți s-au făcuteretici, abătându-se [de la dreapta credință], oare nu toți ne urăsc pentru numele lui Hristos? Dar [poate] este și cineva, un om foarte rău, fie el nobil, fie el puternic, fie el strălucitor prin funcția lui, important prin puterea lui, care să vrea lucruri rele [și] să poată săvârși multe din ele. Și pe el l-ar urî toți oamenii¹¹, dar nu [l-ar urî] pentru

⁷ Cf. Mt. 10, 22.

⁸ Cf. Mt. 13, 30.

⁹ Cf. Mt. 10, 22.

¹⁰ *Germina catholica*.

¹¹ Acest om, care ar ocupa o poziție socială înaltă și care s-ar folosi de ea pentru a săvârși lucruri rele, ar atrage ura celorlalți din pricina purtării sale, oglindă a gândurilor sale.

[numele lui] Hristos. În realitate, glasul [celor care l-ar urî] este asemănător, dar cauza, diferită. De aceea, Domnul Iisus, pentru că știa că și celor mai răi oameni li se poate întâmpla să fie urâți de toți oamenii, după ce a zis: „Cu toții sunteți urâți [de către cineva]”, a adăugat: „pentru numele Meu”¹², deoarece a venit în împlinirea [dorinței] celor care zic: „Judecă-mă, Dumnezeu, și deosebește dreptatea mea de neamul necuvios”¹³.

Despre înțelepciunea șerpilor și nevinovăția porumbeilor

4. Să ascultăm, așadar, ce [ne]-a îndemnat Cel Ce a făgăduit cunună. [Ne]-a propus o întrecere, dar Cel Ce îi așteaptă pe luptători îi ajută pe cei care se ostenesc. Ce fel de întrecere a propus, prin urmare? *Agon*¹⁴, „întrecerea” este „luptă” pe latinește. Prin urmare, ce fel de luptă a vestit Domnul Iisus Hristos? Acesta este lucrul pe care l-a vestit: „Fiți înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii”¹⁵. Cine va înțelege acest lucru, cine îl va avea în vedere, cine îl va respecta va muri fără frică pentru că nu va muri [de fapt]. De fapt, nimeni nu trebuie să moară fără frică cu excepția celui care știe că moare în așa fel încât moartea să moară înlăuntrul lui, [iar] el să fie încununat cu viața [veșnică].

5. Din acest motiv, predragii [mei], trebuie să vă arătăm, chiar dacă adesea v-am vorbit [despre alte lucruri pornind tocmai] de la acesta, ce înseamnă să fiți nevinovați ca porumbeii, înțelepți ca șerpilor¹⁶. Sigur, dacă s-a rânduit pentru noi nevinovăția porumbeilor [dacă s-a rânduit că trebuie să fim nevinovați ca porumbeii], ce are de-a face înțelepciunea șarpelui

¹² Cf. Mt. 10, 22.

¹³ Cf. Ps. 42, 1.

¹⁴ În limba greacă: ἀγών, -ώνος.

¹⁵ Mt. 10, 16.

¹⁶ Cf. Mt. 10, 16.

cu nevinovăția porumbelului? Iubesc porumbelul că nu are fiere. Mă tem de șarpe că are venin.

Înțelepciunea șerpilor

6. Să nu te temi de șarpe în nicio privință. El are [în trup] ce anume să urășți, are [în trup] ce să iei drept pildă. Căci șarpele, când îl va apăsa bătrânețea și va simți greutatea vechimii lui, se retrage de-a lungul unui cotlon și își lasă haina cea veche, ca să se bucure de faptul că este [iarăși] nou [la începutul vieții]. Să-l ai drept pildă tu, creștine, care-L auzi pe Hristos zicând: „Intrați prin poarta cea strâmtă”¹⁷! Și Apostolul Pavel îți zice: „Dezbrăcați-vă de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, și îmbrăcați-vă cu cel nou, care a fost creat după [chipul lui] Dumnezeu”¹⁸.

Așadar, de la șarpe ai ce să iei drept pildă: nu muri din pricina bătrâneții! Cel care moare în numele vreunui folos trecător, moare din pricina bătrâneții¹⁹. Cel care moare în numele folosului [pe care-l aduce] slava omenească, moare din pricina bătrâneții²⁰. Când însă [te] vei fi dezbrăcat de toate aceste [feluri de] bătrânețe, atunci ai luat drept pildă înțelepciunea șarpelui. Mai cu putere ia-l [pe șarpe] drept pildă, [dar] păstrează-ți capul! Ce înseamnă „păstrează-ți capul”? Ține-L lângă tine pe Hristos. Dacă cumva cineva dintre voi [a omorât un șarpe], când a omorât șarpele, a observat felul în care, pentru [a]-și [feri] capul, își aruncă înainte întregul corp, în fața loviturilor celui care îl rănește? El nu vrea să fie rănit acolo unde știe că are viață. Dar viața noastră este Hristos. Căci El Însuși a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”²¹. Ascultă-l și

¹⁷ Mt. 7, 13.

¹⁸ Cf. Col. 3, 9-10.

¹⁹ Cu referire la bătrânețea sufletească.

²⁰ Este vorba, din nou, despre bătrânețea sufletească.

²¹ In 14, 6.

pe Apostolul [Pavel]: „Hristos este capul bărbatului²²”. Cel care Îl păstrează înlăuntrul lui pe Hristos își păstrează pentru sine propriul cap.

Nevinovăția porumbeilor

7. Acum însă de ce este nevoie să se zugrăvească prin multe [cuvinte] nevinovăția porumbeilor? De fapt, veninul șarpelui era de temut. În cazul șarpelui, exista riscul de a lua drept pildă ceea ce era de temut. Însă, fără teamă, ia drept pildă porumbelul! Ia seama la faptul că porumbeii se bucură [când sunt] în tovărășie. Peste tot zboară împreună, se hrănesc împreună, nu vor să fie singuri, se bucură de legătura [dintre ei]. Se înflăcărează cu iubire, gânguresc cu suspine drăgăstoase, dau viață puilor prin sărutările [lor]. Însă atâta vreme cât „suntem în trup, suntem departe de Domnul”²³. „Feriți cei ce plâng!”²⁴ Și, dacă vrei să fii porumbel, zi-I Domnului tău: „Suspina mea de la Tine nu s-a ascuns”²⁵. Așadar, atunci când porumbeii – căci observăm și acest lucru adeseori – se înfruntă pentru locurile lor, cearta este într-un anume fel liniștită. Oare se despart pentru că se înfruntă? Zboară împreună, se hrănesc împreună și însăși înfruntarea este liniștită. Uitați-vă la înfruntarea dintre porumbei! A zis Apostolul [Pavel]: „Dacă însă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnați și nu vă mai amestecați cu el!”²⁶. Iată înfruntarea! Dar ia seama că este înfruntarea porumbeilor, nu a lupilor. De îndată a adăugat: „Dar să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci dojeniți-l ca pe un frate”²⁷. Porumbelul iubește și atunci când lovește. Lupul urăște și atunci când mângâie.

²² Cf. I Cor. 11, 3.

²³ Cf. II Cor. 5, 6.

²⁴ Mt. 5, 4.

²⁵ Ps. 37, 9.

²⁶ II Tes. 3, 14.

²⁷ Cf. II Tes. 3, 15.

Sfinții martiri au avut nevinovăția porumbeilor și înțelepciunea șerpilor

8. Prin urmare, având nevinovăția porumbeilor și luând drept pildă înțelepciunea șerpilor, cinstiți faptele sfinte ale martirilor prin sobrietatea minții, nu prin lăcomia pântecului. Lăudați-L pe Dumnezeu, căci El Însuși este Dumnezeul nostru, Cel Care este și Domnul martirilor. Dacă vom lupta bine, El Însuși [va fi] dătătorul cununii noastre, Cel Care le-a dat cununa [plină de slavă] celor pe care dorim să-i luăm drept pildă²⁸.

²⁸ Cu referire la martiri.